

Denetim Tebliğlerine Göre Okullarda Müzecilik Eğitimi

Muzaffer ŞİMŞEK*

Öz: Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de okullarda müzecilik eğitimi ile ilgili 1930-1940 yılları ile 2000-2010 yılları arasındaki teftiş defterlerini karşılaştırma yolu ile inceleyerek bu alandaki değişme ve yenileşme çabalarını ortaya koymaktır. Araştırma, doküman analizine dayalı nitel bir çalışma olup, durum çalışması deseni kullanılarak yürütülmüştür. Veriler Afyonkarahisar il merkezi ile İlçe ve köylerindeki altı okuldan alınan teftiş defterlerinden elde edilmiştir. 1930-1940 ile 2000-2010 yılları arasında yapılan denetimler karşılaştırılmıştır. Elde edilen teftiş defterleri betimsel analiz yöntemi ile incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, Cumhuriyetin başlangıç yıllarında yaşanan müzecilik alanındaki yapısal eksiklikler giderilmiştir. Her iki dönemde de bu konu ile ilgili mevzuat yer almasına rağmen 1930-1940 döneminde üzerinde hassas olarak durulan müzecilik ve okullarda müzecilik eğitiminin 2000-2010 döneminde önemini kaybettiği ya da müzecilik eğitimine gereken değerin verilmediği anlaşılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Müze, ilköğretim okulları, müzecilik eğitimi.

Museum Education in Schools in Supervision Reports

Abstract: The purpose of this research is to describe changes and reforms by comparing the inspection reports between the years of 1930-1940 and 2000-2010. The method of this document analysis study is based on qualitative approach. Case study design is used in the research. The data were obtained through inspection reports of six schools the central city of Afyonkarahisar and it’s districts. The reports generated between the years of 1930-1940 and 2000-2010 were compared through descriptive content analysis method. According to the findings, the lack of of structural problems within the field of museology in early Republican years was fulfilled. Although there has been legislations related to this subject, the importance of museology and museum education seem to be lessened between the years of 2000-2010.

Keywords: Museum, primary school, museum education.

Son yıllarda bilim ve teknolojiye, geçmiş yıllara oranla hızlı gelişmeler yaşanmaktadır. Bu gelişmelerle bilgiler çoğalmakta ve iletişim ağları yaygınlaşmaktadır. Böylece toplumun yapısı değişmektedir. Bu değişim, var olan kültürü etkilemekte ve kuşaklar arasındaki toplum kültürünün de değişmesine neden olmaktadır. Toplumsal değişmeler eğitim sistemine de yansımakta ve eğitim sistemini bu değişime uyumlu hâle getirmeye zorlamaktadır. Böyle bir ortamında müzeciliğin kültür aktarımındaki önemi ortaya çıkmaktadır. Okul ortamlarında küçük yaşta başlatılan müzecilik eğitimi ile kuşaklar geçmiş kültürleri tanıyarak insanlığın ve kendi toplumunun geçirdiği gelişim aşamalarını gözlemlemektedirler.

* Maarif Müfettişi, Bayburt, Türkiye, mzsimssek@gmail.com

Bu gözlemler onları düşünmeye zorlayan, yaratıcılıklarını ortaya çıkarmaya yarayan fikirlerin doğmasını sağlamaktadır. “Bir toplumun geçmiş değerlere saygısı, sanat ve kültür birikimlerini korumasıyla ölçülebilir. Geçmişini koruyamayan toplum gelecekte de varlığını sürdüremez. Dolayısıyla müzeler, toplumda tarih bilinci oluşturan önemli kurumlardır ve bu yüzden, toplumla arasındaki bağı canlı tutmak çağdaş müzecilik anlayışının bir parçasıdır.” (Abacı, 1996’dan aktaran Şar ve Sağkol, 2013, 83-90)

MEB’in Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri için hazırladığı Müze Eğitimi Dersi Öğretim Programında (MEB, 2009) müzelerin ve galerilerin, görsel sanatlar eğitimi alanının en önemli araştırma ve uygulama mekânları olduğu vurgulanmaktadır. Programda, müzeler ve galerilerin günlük yaşantımızın her alanında karşımıza çıkan ve bireyi etkileyen, bireye şekil veren vazgeçilmez bir alan olduğu da belirtilmektedir. Bu yönüyle görsel sanatların tüm eğitim sistemi içinde özel bir yere sahip olduğuna dikkat çekilmektedir.

Bu bakış açısıyla cumhuriyetin kuruluş yıllarından itibaren geçmiş kültürlerden yararlanarak yeni kültürün yaratılmasına ağırlık veren anlayışla müzecilik eğitime gerekli duyarlılık gösterilmiş ve öğretmenlerin okullarda bu konuda çalışmaları sağlanmıştır. Diğer yönüyle müze eğitimi dersleri 2004 yılı program değişikliği ile güncellenen ‘yapılandırmacı eğitim’ kapsamında yaparak, dokunarak ve yaşayarak öğrenmeye de fırsat verdiği için dünyanın pek çok yerinde, ilk ve ortaöğretim kurumlarında öğretim programları içerisine dâhil edilmiştir (Şar, Sağkol, 2013).

Altunya’ya (2009) göre Anadolu’da yaşamış eski uygarlıkların mirasına sahip çıkmak, başta Atatürk olmak üzere Cumhuriyet önderleri için önemli bir sorumluluktur. Yeni Cumhuriyet, bu uygarlıkların sürekliliği içerisinde yer alacak ve kendi tarihi ile bu sürekliliği birleştirerek devam edecektir. Bu nedenle Cumhuriyetin ilk yılında Anadolu’da kazılar başlatılmıştır. Bu anlayışa sonuna kadar inanan Bakan Mustafa Necati’nin de yerel yönetimleri ve gönüllü kuruluşları yardıma çağırdığını, Mustafa Necati’nin 20 Kasım 1926 gün ve 4760/112 sayılı yazısında memleketin hemen her tarafında kıymetli eski mimarlık eserlerinin muhafaza ve tamiri için ayrılması icabeden geniş masrafa bütçede henüz karşılık olmadığını belirtmiştir. Bu nedenle bu gibi kıymetli asarın iyi korunması, medeni memleketlerde olduğu gibi hükümetten ziyade yerel yönetim ve gönüllü kuruluşların işi olduğunu söylemiştir. Ayrıca belediyelerin, şehrin eski eserlerinin muhafaza ve tamiri için kanunen tahsisat ayırmaya mecbur olmalarını, kültür kurumlarına şehir münevverlerinin alakasını uyandırarak gayri resmi surette yardım teminine çalışılmasının bir aydın olma ve yurtseverlik sorumluluğu olduğunu bildirdiğini aktarmaktadır.

Okul müzeciliğine farklı bakışın Fransız eğitim sisteminde daha belirgin olduğu görülmekte. ATRHE (Association Transdisciplinaire pour les Recherches Historiques sur l’Education) tarafından hazırlanan ulusal eğitim müzesinin tanıtım broşüründe Fransız temel eğitiminin kurucusu Jules Ferry tarafından 1879 yılında Paris’te kurulan, eğitim müzesini tanıtırken, eğitim müzesinin eğitim politikalarının bir parçasını oluşturduğunu vurgulamaktadır. Broşürde, ilköğretimin kuruluşunda görev yapan eğitim müzesinin kuruluş felsefesinin, teknik eğitim ve güzel sanatlar konservatuarının kuruluş felsefesi ile aynı felsefeyi paylaştığını dile getirmektedir. Başka bir deyişle, profesyonel eğitim

çalışanlarına eğitim devrimi ile ilgili somut değerler vermeyi amaçlamaktadır. Müzenin, tarihsel süreçte oluşan çok sayıda eğitsel müzelik koleksiyonları barındırdığı belirtilmektedir. Ulusal Eğitim Müzesi bünyesinde okul malzemeleri, sınıf kitapları, baskılar, fotoğraflar, öğrenci çalışmaları, oyunlar ve eğitimsel oyuncaklar gibi çok sayıda orijinal belge bulunduğu belirtilmektedir.

Fransa'da durum böyle iken Türkiye'de Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarihçesinde, müzecilik faaliyetlerinin Osmanlı İmparatorluğu döneminde "Tedrisatı Aliye" yoluyla yürütüldüğü belirtilmektedir. Genel Müdürlük tarihçesinde müzecilik faaliyetlerinin, 1922 yılında "Asar-ı Atika ve Müzeler" adıyla teşkilatlandırıldığı, 1933 yılında "Maarif Vekâleti Merkez ve Taşra Teşkilatı Vazifelerine Ait Kanun" ile teşkilatın "Antikite ve Müzeler Direktörlüğü" olarak Maarif Vekâleti içerisinde yer aldığı açıklanmaktadır. 1946, 1965, 1971, 1972, 1974, 1977, 1982, 1989 ve 2003 yıllarında yapılan değişikliklerle bugün Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü olarak faaliyetler sürdürülmektedir (www.kulturvarliklari.gov.tr). Okul müzeciliği alanında ise 1986 yılı 2218 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığı Okul Müzeleri Yönergesinde "Milli Eğitim Bakanlığına bağlı her derece ve türdeki eğitim ve öğretim kurumlarının kendi tarihlerine ve faaliyet konularına uygun olarak bünyelerinde kurulacak "Okul Müzeleri'nin kuruluş ve işleyişine ilişkin esasların düzenlenmesinin amaçlandığı belirtilmektedir. Ayrıca, müzecilik ve eğitim ile ilgili alan yazında; Kuruoğlu Maccario (2002) tarafından "Müzelerin Eğitim Ortamı Olarak Kullanılması", Özkasım (2008) tarafından "Türkiye'de Müzecilik Eğitimi" adlı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışma, okul müzeciliği ile ilgili alan yazında bilgi sunmak amacıyla, geçmişten günümüze doğru karşılaştırmalı olarak teftiş defterleri kullanılarak yapılan öncü bir çalışma niteliğindedir.

Bu çalışmanın amacı, okullarda müzecilik eğitimi ile ilgili Cumhuriyetin başlangıç yılları ile son yıllarındaki gelişmeleri karşılaştırma yoluyla inceleyerek bu alandaki değişme ve yenileşme çabalarını ortaya koymaktır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, ilköğretim okullarında rehberlik ve teftiş görevi yapmakta olan ilköğretim müfettişlerinin rehberlik ve teftiş sonrası yazdıkları raporların analizine dayalı yürütüldüğünden dolayı doküman analizi yönteminin kullanıldığı nitel bir çalışmadır. Araştırmada durum çalışması deseni kullanılmıştır. Çalışma kapsamında, tek bir durum (okullarda müzecilik) iki alt alan (1930-1940 ile 2000-2010) içerisinde incelendiğinden dolayı bu çalışmanın iç içe geçmiş tek durum deseni ile gerçekleştirilmiştir.

Durum çalışmaları nicel ve nitel yaklaşımla yapılabilir. Her iki yaklaşımda da amaç belirli bir duruma ilişkin sonuçlar ortaya koymaktır. Nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Yani bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler, vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili

durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerinde odaklanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Verilerin Toplanması

Afyonkarahisar İli merkez, ilçe, kasaba ve köy okullarında bulunan 1930-1940/2000-2010 yılları arasındaki teftiş defterleri veya teftiş tebliğleri veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Veri toplamak amacıyla konuyla ilgili literatür taramasının yanı sıra konuyla ilgili yapılmış araştırmalar da incelenmiştir. İlgili yıllara ait defterler yerinde incelenerek, fotokopileri alınmıştır. Altı okuldan alınan teftiş raporlarının sayısı Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1
Okulların teftiş raporu sayıları ile ilgili veriler

	A	B	C	D	E	F	N	%
1930-1940	2	9	8	12	5	8	44	%47.31
2000-2010	7	6	9	9	10	8	49	%52.68
Toplam	9	15	17	21	15	16	93	%100

Altı okulda 1930-1940 yılları arasında toplam 44, 2000-2010 yılları arasında ise 49 rapor yazılmıştır.

Verilerin Analizi

Afyonkarahisar İli merkez, ilçe, kasaba ve köylerinde bulunan altı okula gidilerek fotokopileri alınan 1930-1940/2000-2010 yılları arasındaki teftiş raporları incelenmiş, elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Kültürler, gelenekler, yaşantılar ve devlet politikaları yazılı araçlar yoluyla gelecek nesillere aktarılmış, bu kaynakları kullanan tarihçiler ve arkeologlar, geçmiş hakkında bugün bildiğimiz şeylerin pek çoğunu, bu yazılı kaynakların analizi yoluyla bize ulaştırırlar (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Geçerlik ve Güvenirlik

Sonuçların inandırıcılığı, bilimsel araştırmanın en önemli aşamalarından birini oluşturmaktadır. Bu nedenle geçerlik ve güvenirlik, araştırma sonuçlarının inandırıcılığını sağlamak için kullanılan en yaygın iki ölçüttür (Kuş, 2009).

Geçerlik, nitel araştırmada araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız gözlemesi anlamına gelmektedir. Toplanan verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması nitel bir araştırmada geçerliğin önemli ölçütleri arasında yer almaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Bu araştırmada geçerlik ve güvenirlikle ilgili olarak; verilerin elde edilmesi ile ilgili tüm süreç ve detaylar ile kullanılan yöntemler ayrıntılı olarak açıklanmış ve A, B, C, D, E, F okullarına ayrı ayrı gidilerek okul yöneticilerinin izni ile saklanmış olan teftiş defterleri

arşivlerden çıkartılarak incelenmiş, araştırmayla ilgili yıllara ait olan raporların fotokopileri aynı okulda alınmış ve defterler tekrar aynı arşivine saklanması için bırakılmıştır. Ham veriler alan uzmanı olan iki ilköğretim müfettişine gönderilmiştir. Her iki müfettiş, altı tema ile ilgili bulguları ham verileri kullanarak tekrar temalara ayırmış, yapılan karşılaştırmada, alan uzmanları ile araştırmacı arasında tam uzlaşma olduğu görülmüştür.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın bu bölümünde Afyonkarahisar'ın İl merkezi, kasaba ve köylerinde bulunan altı ilköğretim okulunda bulunan 1930-1940 ve 2000-2010 yıllarına ait teftiş raporlarının çözümlenmesinden elde edilen bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

Tablo 2 incelendiğinde 1930-1940 döneminde okul müzesi ve koleksiyonların oluşturulması konusunda toplam 15 tespit ve öneri yapılmışken, 2000-2010 döneminde sadece bir kez olumlu tespit yapıldığı görülmektedir. 1930-1940 döneminde müzecilik ve koleksiyonların oluşturulmasına %93.75 oranında önem verilirken, 2000-2010 döneminde %6.25 oranında önem verildiği görülmektedir. Her iki dönem birlikte değerlendirildiğinde ise %56,25 düzeyinde öneri, %37,50 düzeyinde olumlu tespit ve %6,25 düzeyinde olumsuz tespit yazıldığı görülmektedir.

Tablo 2
Denetim Raporlarından Alınan Bulgular

Denetim raporları dönemleri	Olumlu	Olumsuz	Öneri	Top	%
1930-1940	6	-	9	15	93.75
2000-2010	-	1	-	1	6.25
	6 %37.50	1 %6.25	9 %56.25	16	100

Tablo 2'de yer alan, 1930-1940 döneminde yapılan olumlu tespitlerde dönemin müzeciliğe verdiği değeri gösteren cümlelerin kullanıldığı görülmektedir. B1937/2 raporunda "Bir oda müzedir. Her sınıf burada yaptığı işleri düzenli olarak teşhir etmekte bulunmaktadır.", B1937/4 raporunda "Müze ve inkılap köşelerini takdirle kayıt ederiz", D1937/12 raporunda "Müze olmak üzere sofanın bir tarafı ayrılmıştır. İkinci ve üçüncü sınıflar ağaç, hububat, deri kumaş, dış koleksiyonları yapılmıştır." E1939/12 raporunda "Müze için sofada bir yer ayrılmıştır." denilmektedir. Bu tespitleri yapan müfettişlerin dönemin eğitim politikaları içerisinde yer alan müzeciliğin geliştirilmesi anlayışına önem verdikleri anlaşılmaktadır. Bu düşünce meclis görüşmelerine de yansımıştır.

12 Mayıs 1927 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi, bakanlık bütçesi görüşmelerinde Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati yaptığı konuşmada okul müzesinde ders araç ve gereçlerinin en çağdaş ve eğitsel biçimlerinin toplanması yanında, ilk çıkan okul kitaplarından başlayarak o güne dek yayımlananlarının derleme durumunda toplanarak

Türkiye Milli Eğitiminin canlı bir müzesinin oluştuğunu, bu müze sayesinde ulusal eğitimi inceleyecek uzmanlara ve öğretmenlere her zaman için değerli bir kaynak ve başvuru yeri olacağını (İnan, 1980) açıklayarak, müzeciliğin önemini vurgulamaktadır.

1930-1940 döneminde yazılan dokuz öneride ise okulda uygun bir köşede müze kurulması, var olanların zenginleştirilmesi ve müzede derslerde yaptırılacak çalışmalardan yararlanarak koleksiyonlar oluşturulması istenmektedir. Bu dönemin önerilerinde şu şekilde istekler yazılmıştır:

A1931 raporunda "Elişleri salonu tasfiye edilecek, lüzumsuz eşya imha edilecektir. Müze eşyası ile müntahaz elişleri bu odada muhafaza edilecektir.", B1937/2 raporunda "Müzenin yapılacak koleksiyon ve işlerle zenginleştirilmesini güvenmekteyim." C1933/4 raporunda "Koleksiyonların ihmali doğru değildir. Çünkü bunlar yarının kıymetli birer ders vasıtaları olacaktır. Sizden şu koleksiyonları isterim. Renk, muhtelif hububat, meyve ve sebze tohumları, yaprak, çiçek, dal, yumurta vs.", D1936/11 raporunda "Müzenin zenginliğine bilhassa önem verilmelidir.", D1937/12 raporunda "Hayat, resim iş dersleri münasebetile hazırlayacağınız ders vesaitini veya bu vesaitten yapılacak koleksiyonlarla müzeyi zenginleştiriniz.", D1938/12 raporunda "Müzenin, salondan alınacak boş odaya yerleştirilmesi.", E1936/11 raporunda "Bu kısma ait faaliyete önem veriniz, elde edeceğiniz materyalleri bir dolap yaptırarak ya dershanede veya öğretmen odasında bir köşede bulundurunuz. Bilhassa inkılap ve istiklal köşesini zenginleştirmeye çalışınız.", E39/12 raporunda "Dersler münasebetile zengin bir müze meydana getirilmesine çalışınız." E38/12 raporunda "Müze yok demektir. Bunun tarif ettiğim şekilde zenginleştirilmesi."

Özellikle C33/4 raporunda "Koleksiyonların ihmali doğru değildir. Çünkü bunlar yarının kıymetli birer ders vasıtaları olacaktır. Sizden şu koleksiyonları isterim. Renk, muhtelif hububat, meyve ve sebze tohumları, yaprak, çiçek, dal, yumurta vs." önerisinde, müzede kullanılacak araç gereçlerin ileride ders materyali olacağı vurgulanarak, ders aleti imalatının yerel kaynaklar ve öğrenci çalışmaları ile oluşturulmasının önerildiği görülürken, E36/11 raporunda da "Bu kısma ait faaliyete önem veriniz, elde edeceğiniz materyalleri bir dolap yaptırarak ya dershanede veya öğretmen odasında bir köşede bulundurunuz. Bilhassa inkılap ve istiklal köşesini zenginleştirmeye çalışınız." denerek dönemin politikalarını yansıttığı görülmektedir. Ayrıca bu öneriler ile Fransa eğitim müzesinin kuruluş amacıyla paralellik olduğu görülmektedir. Bu yönüyle düşünüldüğünde dönemin politikalarının batılı politikalara uyum gösterdiği söylenebilir.

Dönemle ilgili devletin müzelere ve müzeciliğe bakış açısını gösteren yukardaki üç örnek, okullardaki müzecilik çalışmalarının önemini ortaya koymaktadır. Müzecilikle ilgili olarak İlk Mektepler Talimatnamesinin 13. Maddesinde ise "...Binası müsait olan mekteplerde odalardan birinin müzeye tahsisi lazımdır." denilmektedir.

27.9.1935 tarihli "Öğretmenlerin Tarihsel Eserleri Toplamaları Hakkında Talimatname"de şöyle denilmektedir (Yücel,1994, s.374-375):

“İlk medeniyeti kurmuş ve medeniyetin ilerlemesine önderlik etmiş olan Türk ulusunun toprakları bu medeniyetlere pek parlak şahitlik eden tarihsel anıtlar, antikiteler ve izerlerle doludur. Bütün bu tarihsel izerler, medeniyetin gelişiminin ve ilerleyişinin birer önemli ve değerli halkaları olduğu için bu izerleri yıkılmaktan, bozulmaktan ve yabancı illere ve ellere geçirmekten korumak bizim için ulusal bir ödevdir.

Atatürk'ün yüce önderliği altında Türk tarihinin eskiliğini, derinliğini ve enginliğini bütün ilim acununa göstermek ve ispat etmek ödevini üzerine almış olan Türk Tarih Kurumu tarihsel incelemelerinde bu tarihsel izerlere dayanmaktadır. Şu hâlde toprağımızın altında ve üstündeki anıtlar, antikitler, izerler Türküm diyen ve Türk tarihi ile ilgilenen her ferдин müşterek malı olduğundan bunları korumak için de her Türk'ün kendisine düşen ödevde canla başla sarılması bir borçtur. İşte bu yoldaki çalışmalara bir yardım olmak üzere:

a) İlkokul öğretmenleriyle ortaokul, lise, ilk öğretmen, san'at ve ticaret okulları tarih öğretmenleri, buldukları yerlerde tesadüf edecekleri veya talebeleri vasıtasıyla toplayacakları tarihsel eserleri okullarının bir köşesinde küçük bir müze hâlinde toplayacaklar ve her üç ayda bir bunların bir listesini Bakanlığımıza göndereceklerdir.

b) Öğretmenlerimizin anıtlarla antikitelere derslerde nasıl istifade edecekleri Bakanlıkça bastırılıp dağıtılacak bir broşürde izah edilecektir.

Bu Genelgenin alındığının Bakanlığa bildirilmesini dilerim. 27/9/1935”

Devletin en ücra yerlerinde devlet adına görev yapan öğretmenlerin, ülkede bulunan tarihi değerlere sahip çıkmayla, bunları bulmayla ve korumayla, yetkililere bildirmeye görevli olmaları hem bir vatanseverlik örneği hem de kendilerine duyulan yüksek güvenin göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

2000-2010 döneminde ise İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin “Ders Araçları Odası ve Okul Müzesi” bölümünün yer aldığı 150. Maddesi:

Öğretim programlarında belirtilen ders araç- gereci, imkân bulunduğu takdirde ayrı bir odada düzenli bir şekilde bulundurulur ve kullanılmaya hazır tutulur. Bir oda da okul müzesi olarak kullanılabilir. Okul müzesi için ayrı bir oda bulunmayan okullarda, tarihî değerdeki araçlar ve belgeler millî eğitim müzesine verilir. Ders araçları odası veya okul kütüphanesi, okul müzesi olarak da kullanılabilir diye belirtmektedir.

Yine bu dönemde 2218 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Okul Müzeleri Yönergesinin 5. maddesinde müzenin kuruluşu ve amacı şöyle belirtilmektedir:

Madde 5- Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında;

- a) Okulun kuruluşu ile faaliyetini tarihi gelişimi içinde araştırmak tarihine ve faaliyet alanına ait araç, gereç, doküman, belge ve eşyaları toplamak, korumak, değerlendirmek,
- b) Okulun tarihi ve faaliyet alanı ile Türk eğitim tarihi ve Türk tarihi bakımından tarihi değer taşıyan belge ve eşyaların kronolojik bir sistem içinde teşhir edilmesini sağlamak,
- c) Eserleri araştırmalara imkân verecek şekilde arşivlemek,
- d) Her öğretim yılı eğitim ve öğretim faaliyetlerini tanıtan fotoğraf, belge ve eşyalar ile öğrenci ve öğretmen ürünlerinden seçilmiş örnekleri saklamak,
- e) Okula ve Türk eğitimine her bakımdan emeği geçmiş değerli eğitimcilerimizi ve okuldan yetişen Türk büyüklerini gelecek nesillere tanıtmak üzere fotoğraflarını, eserlerini, belge ve eşyalarını toplamak ve arşivlemek,
- f) Okulun tarihini ve faaliyetini tanıtan kitap, dergi, rehber, broşür, katalog, fotoğraf, video film, film şeridi, dia, ses bandı gibi araçları toplamak, korumak, değerlendirmek,
- g) Öğrencilerin yapacakları işlerde model, desen, renk, teknik ve benzeri konularda yararlanabilecekleri eserleri toplamak, saklamak, böylece çocuklarımızın ve gençlerimizin milli kültür değerlerimizi tanıma, koruma, değerlendirme ve benimsemelerine katkıda bulunmak amacıyla müzeler kurulur.

2000-2010 döneminde mevzuatta yer almasına rağmen bu dönem müfettişlerinin müze çalışmaları denetimini yeteri kadar incelemedikleri anlaşılmaktadır. Tek tespit de B09 raporunda yer alan «Okul Bando araçları ile okul müzesinde sergilenebilecek araç-gereçlerin ayrı bir bölümde muhafaza edildiği.» şeklindeki tespitleridir. Ancak okul müzesinin olup olmadığı ile ilgili ayrıntı bulunmamaktadır.

Müzeciliğin eğitim sistemindeki yeri ile ilgili Hooper-Greenhill'in (1999) "Müze ve Galeri Eğitimi" adlı kitabının sunuş bölümünde müzecilikle ilgili bilincin Cumhuriyeti kuranlarda fazlasıyla var olduğu ve daha 1923 yılında okullara müzelerin kurulmasının gerekliliğinin tartışıldığı belirtilmiştir. Bu tartışmaları takiben 1930 yılında Bursa'da bir ilkokulda, 1931 yılında İstanbul'da bir lisede müze açıldığı, böylece müze-eğitim ilişkisinin Türkiye'de başladığı görülmektedir. Geçen onca zamana ve kuvvetli alt yapıya rağmen bu konuda ilerlemenin olmadığı, bunun müze eğitiminin felsefi temellerinin atılmamış, ilkelerinin konulmamış, uzun vadeli politikalarının belirlenmemiş olmasından kaynaklanabileceği belirtilmiştir. Müzecilik eğitiminin beklendiği kadar yayılmamasının ve uygulanmamasının, el yordamıyla ve alelacele yapılan uygulamalardan kaynaklanabileceği ayrıca vurgulanmıştır.

Şar ve Sağkol (2013) da müzelerin, yeni eğitim anlayışı karşısında, artık, sadece geçmiş ile bağları sağlamlaştıran ya da sanatı sevdiren görevlerinin dışında bir role sahip olduğunu, yeni öğretim programları içerisinde yer alan yeni sunum ve anlatım yöntemlerinin kullanıldığı çağdaş müzecilik anlayışına doğru bir geçişle, müzeciliğin

çehresinin değiştiğini vurgulamaktadır. Bu değerlendirmede de yeni öğretim sisteminde yer alan yaparak-yaşayarak öğrenme tekniğinin önemine vurgu yapılması önemlidir.

Paykoç (2008)'e göre çocuklar etkileşimsel müze yaşantıları ile pek çok becerilerini geliştirebilir, objelerle etkileşimde bulunabilir. Gözlem, duyguları ifade etme, hayal gücü, yorumlama ve kendi yaşamına bağlama, müzedeki objeleri okuma, kültürel değerleri fark etme, gerçeği arama, eserlerde verilen mesajların analizini yapma, müzenin planını çıkarma, müzedeki uygulamalara katılma, deney yapma, değerlendirme, ekip çalışması ve işbirliği yapma, tahminde bulunma, sonuç çıkarma gibi birçok eğitsel çalışma ve öğrenme tekniklerini geliştirebilir (Akt. Okvuran, 2012).

Yukarıda aktarılan bilimsel çalışmalar, mevzuatlar ve teftiş defterlerinde yer alan tespitlere dayanarak her iki dönem bulgularının birlikte değerlendirilmesinde, Cumhuriyet'in başlangıç yıllarında yaşanan müzecilik alanındaki sıkıntıların günümüze kadar giderildiği, hem denetim raporlarındaki bu alanla ilgili değerlendirmelerden hem de bu alanda görev yapan ayrı bir bakanlığın olması nedeniyle müze ve müzecilik çalışmaları ile ilgili sorunun kalktığı söylenebilir. Şüphesiz, müzecilik ve tarih bilgisi için okullarda böyle bir alanın bulunması yararlı olacaktır.

1930-1940 döneminde özellikle istiklal ve inkılap köşelerinin oluşturulması üzerinde yoğunlaşıldığı, bunun nedeninin de yeni kurulan Cumhuriyet'in halka anlatılması ve gelecek kuşaklara doğru ve kalıcı eserlerle tanıtılması olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle E okulunun 36-11 denetim raporunda "*özellikle inkılap ve istiklal köşesi zenginleştirilmeli*" diye öneri yapıldığı görülmektedir. Burada hem Kurtuluş Savaşı ve sonrasında kurulan Cumhuriyet'in anlatılması için 1930-1940 dönemi müfettişlerinin, öğrencilerin sistemi özümsemeleri ve yeni politikaların en uzak köye kadar yerleşmesini sağlama gayreti olarak önem taşımaktadır. Bu nedenle 1930-1940 döneminde görev yapan öğretmenlerin ve teftiş raporlarında hassasiyetle öneride bulunan müfettişlerin eğitimin gelişmesi ve yerleşmesi dışında yeni Türk Alfabesinin yerleşmesi ile yeni devletin tanıtımı görevlerini de yürüttükleri söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak her iki dönem mevzuatında yer almasına rağmen, 1930-1940 döneminde üzerinde hassas olarak durulan müze oluşturulması ve özellikle istiklal ve inkılap köşelerinin oluşturulması konusunun 2000-2010 döneminde mevzuatı olmasına rağmen müzecilik eğitiminin müfettişler tarafından da göz ardı edildiği için denetimlerde üzerinde durulmadığı söylenebilir.

Yönergesi olmasına rağmen, müzecilik eğitiminin müfettişler tarafından da göz ardı edilen okul müzelerinin faaliyete geçirilerek, müzecilik eğitimine önem verilmesi, çevreden toplanacak malzemelerle bölgenin geçmişi hakkında öğrencilerin eski kültürlerini unutmalarının engellenmesi ve öğrencilerin bilinçlenmelerinin sağlanması, eğitim fakültelerinde bu alanla ilgili en azından seçmeli ders düzeyinde ders konulması, müze ziyaretlerinin yapılabilmesi için yerel yönetimlerin uygun ortamlar sağlaması uygun olacaktır.

Kaynaklar

- Altunya, N. (2009). *Milli eğitimde Mustafa Necati dönemi*. İstanbul: Başarı Yayıncılık.
- ATRHE (Association Transdisciplinaire pour les Recherches Historiques sur l'Education), 6 rue de Bihorel à Rouen 76000 Rouen <http://www.atrhe.org/musees-d-histoire-de-l-education>
04/12/2015 tarihinde alınmıştır.
- Hooper-Greenhill E. (1999), *Müze ve galeri eğitimi*. Çevirenler: Meltem Öрге Evren, Emine Gül Kapçı, Ankara Üniversitesi, Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları No: 4, Ankara 1999 s.5-6, kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/374.pdf adresinden 30/11/2015 tarihinde alınmıştır.
- İnan, R. (1980). *Mustafa Necati kişiliği, ulusal eğitime bakışı, konuşma ve anıları*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Yayın No: 219, Ankara.
- Kuruoğlu, M. N. (2002). Müzelerin eğitim ortamı olarak kullanımı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 275-285.
- Kuş, E., (2009). *Nicel-nitel araştırma teknikleri sosyal bilimlerde araştırma teknikleri: Nicel mi? Nitel mi?* Anı Yayıncılık, Ankara
- Maarif Vekaleti. (1929). *İlk mektepler talimatnamesi*.
- MEB. (1986). *İlköğretim Kurumları Yönetmeliği Okul Müzeleri Yönergesi 1986-2218 sayılı TD*, Ankara
- MEB. (2009). *Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi Müze Eğitimi Dersi Öğretimi Programı*, Ankara
- Okvuran, A. (2012). Müzede dramanın bir öğretim yöntemi olarak türkiye'de gelişimi. *Eğitim ve Bilim*, 166, 170-180.
- Özkasım, H. (2008). *Türkiye'de müzecilik eğitimi*. Geçmişten Geleceğe Türkiye'de Müzecilik II, Eğitim, İşletmecilik ve Turizm Sempozyumu'nda yayınlanan bildiri, 21-23 Mayıs 2008, Ankara.
- Şar, Sağkol (2013). Eğitim fakültelerinde müze eğitimi dersi gerekliliği üzerine. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 83-90.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yücel, H. A. (1994). *Türkiye'de orta öğretim*. Kültür Bakanlığı Yayınları, Milli Kütüphane Basımevi, 1. Baskı, Yayın no:1681, Ankara
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü,
<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43252/muzecilik-faaliyetleri.html> adresinden 04/03/20016 tarihinde alınmıştır.